

Noves aportacions a la distribució dels amfibis i els rèptils del sud de Catalunya

Josep Roig Cort (1), Guillem Giner Pablo (2) & David Gómez García (3)

1): roigcort@gmail.com

2): salamandru@hotmail.com

3): vidvng@hotmail.com

Resum

El present treball abasta 20 anys de treball de camp per part dels autors. S'aporten citacions de 26 espècies d'amfibis i rèptils, localitzades en el sector meridional de Catalunya (nord-est de la península Ibèrica), moltes d'elles en quadrants UTM 10 x 10, a on no havien estat citades anteriorment.

Abstract

The present article covers 20 years of field work by the authors. It provides data of 26 species of amphibians and reptiles, located in the southern sector of Catalonia (north-eastern Spain), many of them in quadrants UTM 10 x 10, which had not been previously cited.

Paraules clau: Amfibis; rèptils; distribució; Catalunya

Key Words: Amphibians; reptiles; distribution; Catalonia

INTRODUCCIÓ

El primer recull de dades herpetològiques del territori català que es pot considerar exhaustiu el va fer Robert Mertens l'any 1925. Van haver de passar 57 anys abans no es fes un primer i exhaustiu atlas herpetològic, per Maria Victòria Vives-Balmaña, l'any 1982.

Posteriorment, dins la Societat Catalana d'Ictiologia i Herpetologia (ara SCH), es va germinar un tercer i molt elaborat treball, publicat per Llorente *et al.* l'any 1995. Uns anys després Pleguezuelos *et al.* (2002) publiquen el "Atlas y libro rojo de los anfibios y reptiles de España", que inclou noves dades per al territori català.

MATERIAL I MÈTODES

Es presenta un recull d'observacions d'amfibis i rèptils dels darrers 20 anys, en una àrea del sector meridional de Catalunya (vegeu mapes Figura 1 i 2, d'abast del territori i quadrícules incloses). L'espai comprèn, dins la designació de la zona 31 T,

totes les quadrícules terrestres UTM 10 x 10 del quadrant CF (64 quadrícules), les quadrícules orientals del quadrant BF, que totalment o de forma parcial inclouen territori català (36 quadrícules), i les quadrícules que inclouen territori català dels quadrants BE (4 quadrícules) i CE (una quadrícula), el que suposa un àmbit total de 105 quadrícules UTM 10 x 10km.

Figura 1

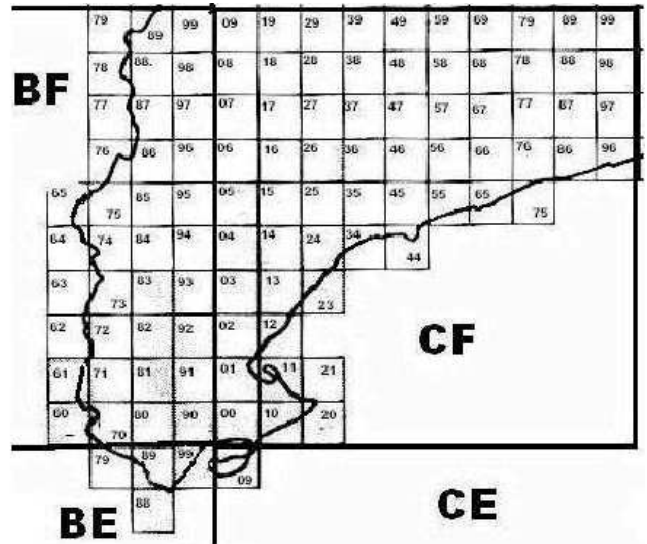

Figura 2

Les dades han estat obtingudes pels autors com a resultat de campanyes i sortides herpetològiques, així com d'observacions casuals. Les sortides s'han fet sobretot en dies i nits d'èpoques i condicions adients, però també en d'altres en què les condicions no eren les òptimes per a alguns dels grups, tal com els rèptils a l'hivern, o els amfibis a l'estiu.

Per a cada citació es van anotar les següents dades: **Espècie** observada, **nombre d'exemplars** observats, **edat** (fase o cicle: ou, larva, metamòrfic, nou-nat, jove, subadult i adult; i sexe si s'ha pogut determinar), **data i hora**, **agents meteorològics** (precipitació, vent, estat del cel, etc..), **geolocalització** (terme municipal i lloc concret), **hàbitat** (bosc, màquia, garriga, brolla, timoneda, conreu, erm, pastura, prat –eixut, humit o moll–, ermot, pelat, rocalls, tartera, codolar, soral, duna fixa o mòbil, toll temporal o permanent, bassal, estany, aiguamoll, rierol, riuet, riu), **localització** (a l'aigua -a la vora, pel fons, a la superfície-, pel terra -al camí, vora matoll, soca, bardissa-, sobre la vegetació, marge, soca, bardissa, sobre o sota pedra, bloc, tronc..., dins cisterna) i **activitat** (repòs, actiu, amagat, assolellant-se, alimentació, zel, aparellament, atropellat, atrapat).

Posteriorment, es van localitzar cartogràficament les cites amb les coordenades X Y, UTM 10x10, UTM 1x1, i altitud, amb els programes **Google Earth** i **Vissir de l'ICC**.

La selecció dels punts de prospecció s'ha basat sovint en referències anteriors d'altres autors i bibliogràfiques, però principalment la van fer els propis autors, mitjançant fotografies aèries (Google Earth, Vissir ICC), visites a llocs preseleccionats (punts d'aigua, camins -amb marges i bardisses-, zones esclarissades, prats naturals, zones forestals obertes, etc.), o per troballes casuals que els van animar a visitar el lloc posteriorment.

En les prospeccions dels punts visitats es va seguir sistemàticament un transsecte fix en els indrets prospectats habitualment, o bé un transsecte més aleatori tot cobrint la major superfície quan es tractava de llocs nous, o que s'havien visitat molt poques vegades. En els desplaçaments en cotxe, es va prestar atenció també a la detecció d'hèrptils a l'asfalt.

La metodologia va variar en funció del moment del dia en què es prospectava:

Sortides diürnes en època i horari adient: observació directa d'exemplars actius o assolellant-se; detecció per oïda, acostament o aguit per identificar el responsable del soroll; aixecament sistemàtic de pedres, blocs, fustes o altres objectes on es poguessin amagar; localització de postes i larves d'amfibis als punts d'aigua (observació directa o amb salabre); localització d'exemplars a la carretera (vius o atropellats); localització de mudes i exemplars morts; revisió de cisternes i altres trampes en busca d'animals atrapats (vius o morts).

Sortides nocturnes en períodes humits: audició de reclams d'anurs prop de punts d'aigua; localització d'exemplars actius vora o dins l'aigua; localització d'exemplars a la carretera (vius o atropellats).

RESULTATS

Per a l'elaboració d'aquest treball s'han tingut en consideració les dades de distribució publicades anteriorment (Llorente *et al.*, 1999; Pleguezuelos *et al.*, 2004; Barrull *et al.*, 2007; Sanuy, 2007; Roig *et al.*, 2009).

En la present aportació es donen a conèixer les cites de 115 quadrícules U.T.M. (10 x 10) noves, on fins ara no hi havien referències de presència per a 24 espècies d'hèrptils del sector meridional de Catalunya (vegeu: Annex 1). Es tracta de 8 espècies d'amfibis (amb 38 quadrícules noves detectades): *Salamandra salamandra*, *Alytes obstetricans*, *Pelodytes punctatus*, *Pelobates cultripes*, *Bufo calamita*, *Bufo bufo*, *Pelophylax perezi* i *Hyla meridionalis*, i 16 espècies de rèptils (amb 77 quadrícules noves detectades): *Mauremys leprosa*, *Chalcides striatus*, *Chalcides bedriagai*, *Anguis fragilis*, *Podarcis liolepis*, *Timon lepidus*, *Psammodromus algirus*, *Tarentola mauritanica*, *Hemidactylus turcicus*, *Coronella girondica*, *Hemorrhoids hippocrepis*, *Rhinechis scalaris*, *Malpolon monspessulanus*, *Natrix natrix*, *Natrix maura* i *Vipera latastei*.

Espècie	Nombre de noves quadrícules
<i>Salamandra salamandra</i>	5
<i>Alytes obstetricans</i>	3
<i>Pelodytes punctatus</i>	9
<i>Pelobates cultripes</i>	2
<i>Bufo calamita</i>	7
<i>Bufo bufo</i>	6
<i>Hyla meridionalis</i>	2
<i>Pelophylax perezi</i>	4
<i>Mauremys leprosa</i>	7
<i>Chalcides striatus</i>	1
<i>Chalcides bedriagai</i>	2
<i>Anguis fragilis</i>	4
<i>Podarcis liolepis</i>	1
<i>Timon lepidus</i>	5
<i>Psammodromus algirus</i>	4
<i>Tarentola mauritanica</i>	5
<i>Hemidactylus turcicus</i>	5
<i>Coronella girondica</i>	8
<i>Hemorrhois hippocrepis</i>	5
<i>Rhinechis scalaris</i>	4
<i>Malpolon monspessulanus</i>	7
<i>Natrix natrix</i>	11
<i>Natrix maura</i>	7
<i>Vipera latastei</i>	1

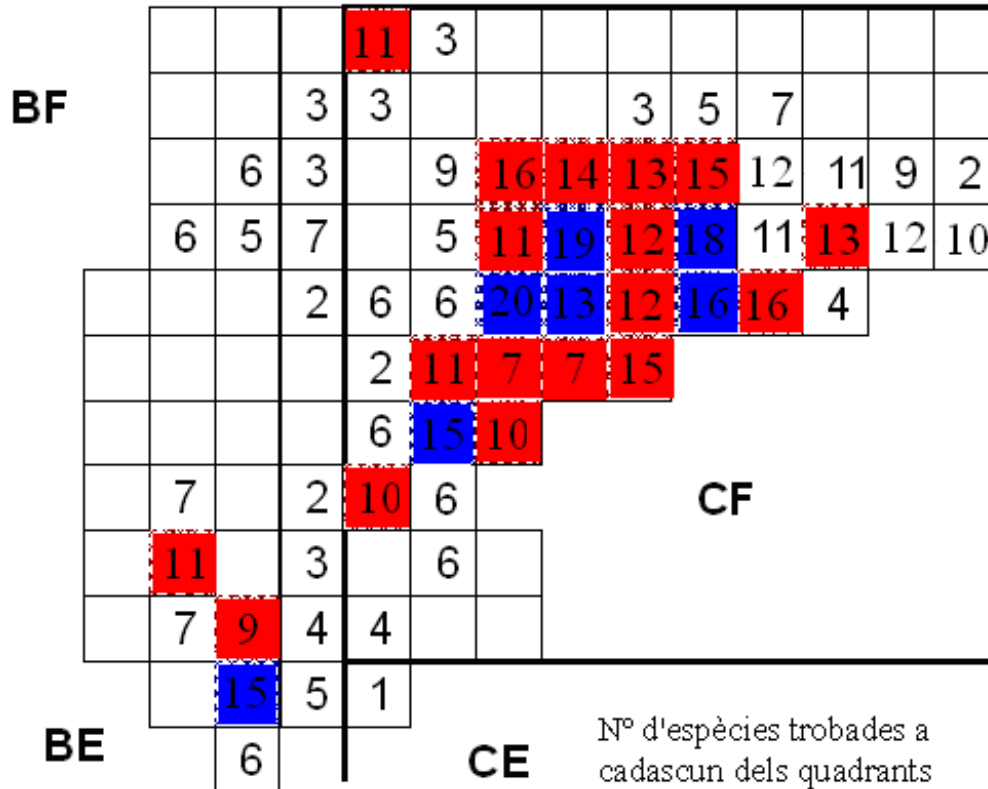
REFERÈNCIES

- BARRULL, J.; MATE, I. & SOLER, J. (2007): *Atlas dels amfibis i rèptils del Parc Natural de la Serra de Montsant*. Parc Natural de la Serra del Montsant - Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya.
- LLORENTE, GA.; MONTORI, A.; CARRETERO, MA. & SANTOS, X. (1995): *Atlas dels amfibis i rèptils de Catalunya i Andorra*. Brau edicions, Figueres
- MERTENS, R. (1925): Amphibien und reptilien aus den nördlichen und östlichen Spanien, gesammelt von Dr. F. Haas. *Abh. Senckend. Naturf. Ges.*, 39 (1): 28-129. Frankfurt am Main
- PLEGUEZUELOS, J.M.; MÁRQUEZ, R. & LIZANA, M. (Coor.) (2002): *Atlas y libro rojo de los anfibios y reptiles de España*. Dir. Gen. Conser. Natur.-AHE, Madrid.
- ROIG, J.M. (2009): *Atlas dels amfibis i els rèptils terrestres del delta de l'Ebre*. Col·lecció tècnica, 2. Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient i Habitatge, Parc Natural del Delta de l'Ebre. Deltebre.
- SANUY, D. (2009): Herpetofauna de les zones semiàrides incloses en els Espais d'interès Natural del sud de la demarcació de Lleida. *Butlletí de la Societat Catalana d'Herpetologia* 18.
- VIVES-BALMAÑA, M.V. (1982): Contribución al conocimiento de la fauna herpetológica del NE de la Península Ibérica. Tesis doctoral. Univ. Barcelona.

ANNEX NÚMERO 1

Mapa del territori on s'observa la intensitat de prospecció de cadascun dels quadrants

	Quadrant intensament prospectat, > 5 punts d'interès visitats almenys 4 cops/any durant >3 anys
	Quadrant suficientment prospectat, > 5 punts d'interès visitats almenys 2 cops/any durant 2 anys
	Quadrant insuficientment prospectat, pocs punts d'interès i visites ocasionals

Llegenda de la terminologia que apareix en cadascun dels mapes de distribució següents:

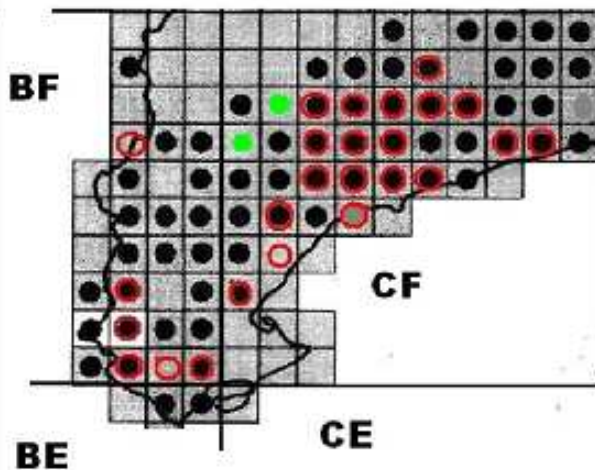
- El nom de l'espècie figura a sobre de cada mapa
- Simbologia que apareix a l'interior de les quadrícules:

Quadrants present segons atlas: Llorente et al., 1995	
Nous quadrants present segons atlas: Pleguezuelos, et al., 2002	
Nous quadrants present segons atlas: Barull et al., 2007; Roig, 2009; Sanuy, 2009	
Presència verificada en la present aportació	

- Sota de cada mapa apareixen les dades de les quadrícules on ha estat citada l'espècie per primer cop en el present treball, amb els següents apartats:

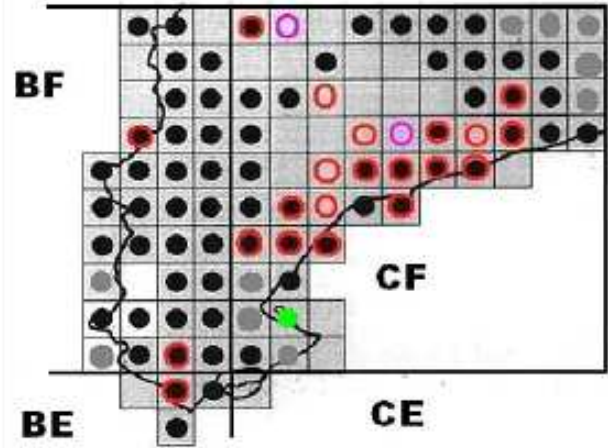
10X10	Nous quadrants UTM 10 x 10, aportats pels autors.
%	Nº de quadrants UTM 1X1 coberts en cada nou quadrants 10X10.
Altitud	Altitud, o en el cas de més d'una observació interval màxim i mínim de les altituds observades.
Anys	Anys en que s'han fet les observacions.
Autors	1 Pep Roig; 2 Guillem Giner; 3 David Gómez; 4 Jordi Castellet; 5 Pere Josa; 6 Maria Irene Inglada (Biodiversidad Virtual).

Alytes obstetricans

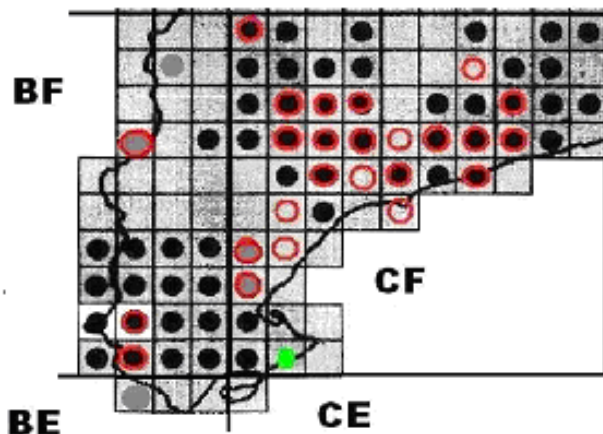
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BF 76	1	74	2006	1
BF 80	2	140- 225	1993- 2012	1, 2 ,3
CF 13	5	50-170	2006- 2012	1, 2, 3

Bufo calamita

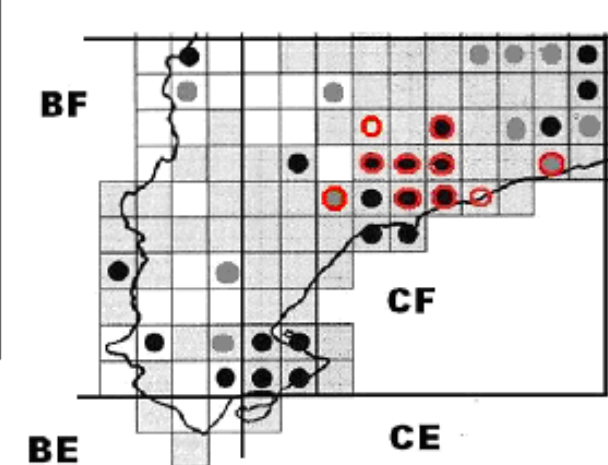
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 19	1	345	2012	3
CF 24	2	01/05/23	2004 - 2010	1
CF 25	2	200	2005 - 2010	1, 2,
CF 27	3	740- 1000	2009	1
CF 36	5	200 - 950	2007 - 2012	1, 2, 3
CF 46	1	275	2012	2
CF 66	2	200	1992 - 2010	1

Bufo bufo

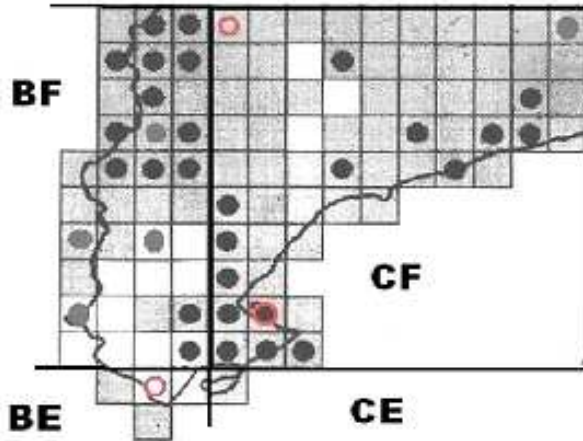
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 13	2	100- 170	2008 - 2012	1, 2, 3,
CF 14	3	420 - 520	2005 - 2008	1, 2, 3,
CF 35	2	150 -170	2004 - 2010	1, 2,
CF 44	1	2	1992 - 2004	1, 2,
CF 46	2	270-440	2006 - 2012	1, 2,
CF 68	1	362	1992	1, 4,

Hyla meridionalis

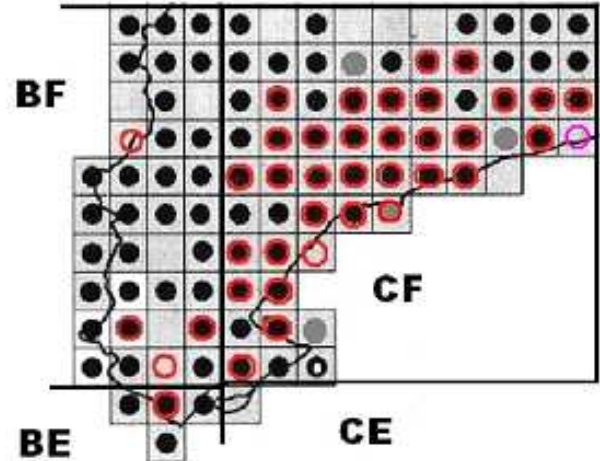
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 37	1	950	1992	1
CF 65	2	18	2008 - 2010	1, 2, 3,

Pelobates cultripes

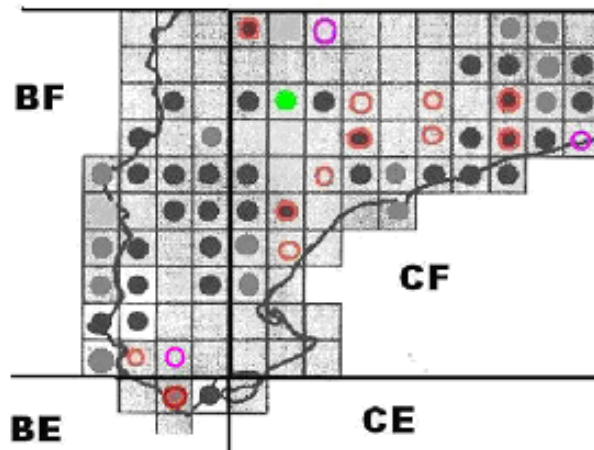
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BE 89	1	130	2011	1, 2, 3,
CF 09	4	240 - 330	2010 - 2011	1, 2, 3,

Pelophylax perezi

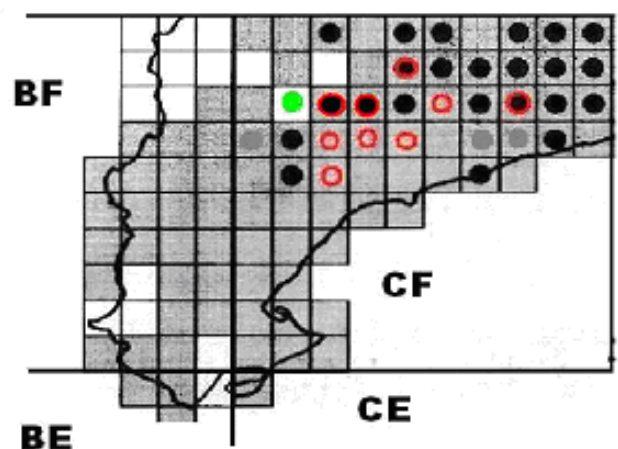
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BF 76	1	74	2005	1, 2, 5,
BF 80	4	110 - 225	2005 - 2012	1, 2, 3
CF 23	1	5	2008	1
CF 96	1	100	2012	3

Pelodytes punctatus

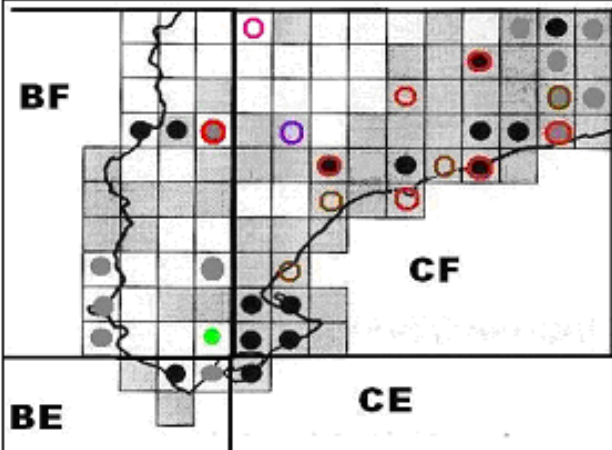
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BF 70	1	500	2008	1, 2, 5
BF 80	1	100	2008	2, 3,
CF 13	3	110 - 170	2008 - 2012	1, 2, 3,
CF 25	1	320	2007 - 2010	1
CF 29	1	330	2012	3
CF 37	1	730	1993	1, 4,
CF 56	1	130	2005	1, 2,
CF 57	1	390	1992	1, 4,
CF 96	1	190	2010 - 2012	3

Salamandra salamandra

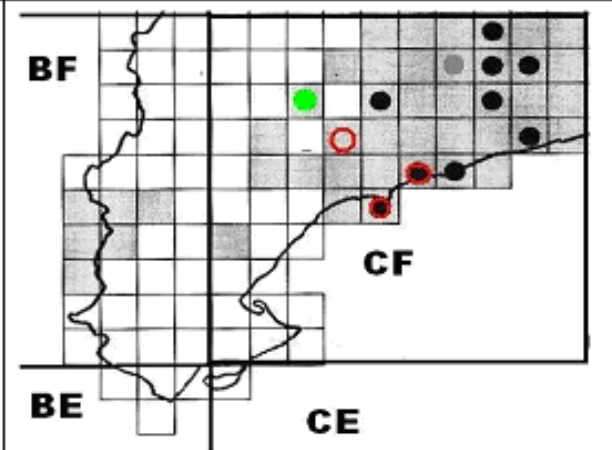
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 25	2	290 - 330	2004	1, 2, 4
CF 26	1	640	1992	1
CF 36	7	360- 960	1991 - 2012	1, 2, 3,
CF 46	2	375 - 710	2005 - 2009	1, 2,
CF 57	3	410 - 650	1992 - 2012	1, 4,

Mauremys leprosa

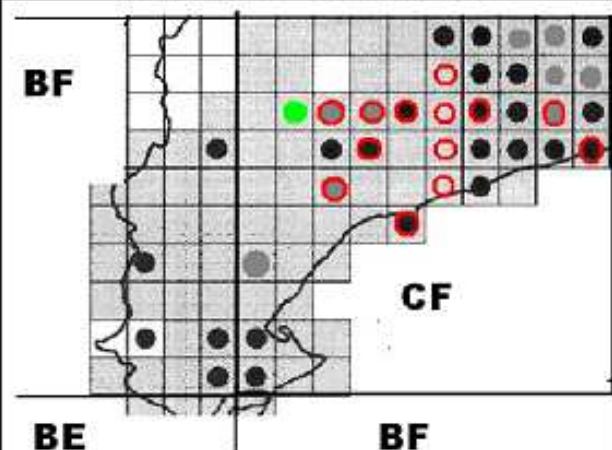
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 09	1	250	2012	3
CF 12	1	8	2008	1
CF 16	1	300	2011	Ml Anglada (BV)
CF 24	1	5	2004, 2005,	1, 5,
CF 44	1	3	2008, 2011,	1, 2, 3,
CF 47	3	150 - 180	2005 -2012	1, 2, 3, 4
CF 55	1	25	2002	1

Chalcides striatus

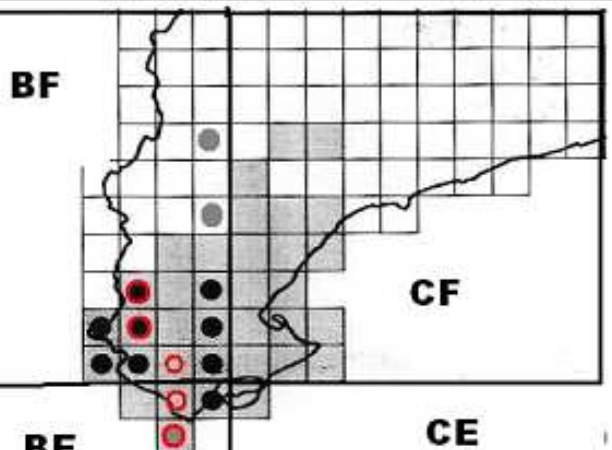
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 36	3	930 - 950	2006 - 2012	1, 2, 3,

Anguis fragilis

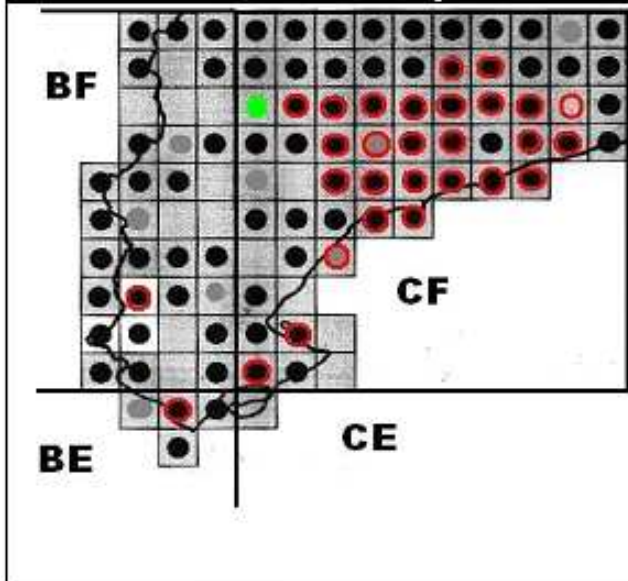
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 55	2	10 - 50.	2005	1, 2,
CF 56	2	70 - 120	1993 ,2009,	1, 3, 4,
CF 57	1	387	1992	1, 4,
CF 58	1	439	2010	1

Chalcides bedriagai

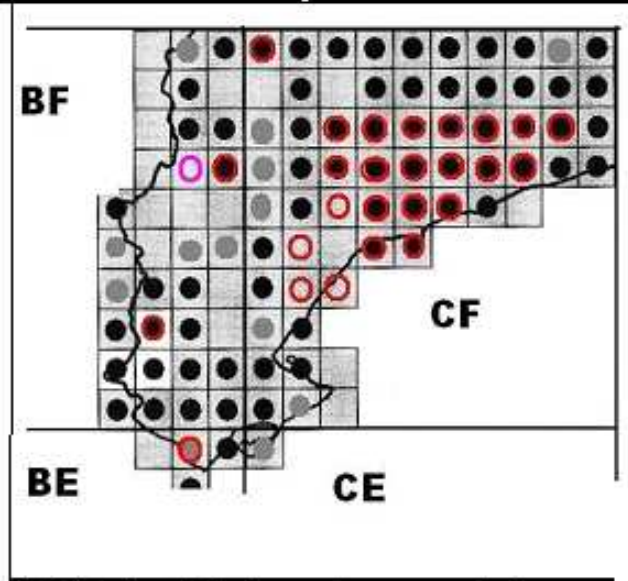
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BE 89	2	110 -120	2010- 2012	1, 2, 3,
BF 80	1	175	2011	1, 2, 3,

Podarcis liolepis

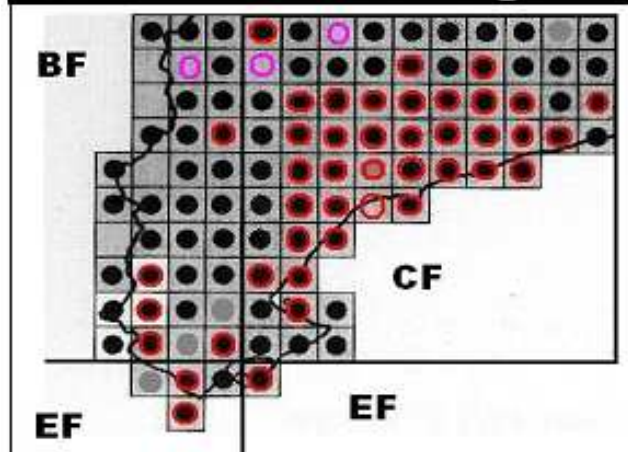
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 87	2	140 -150	2003, 2004.	1

Timon lepidus

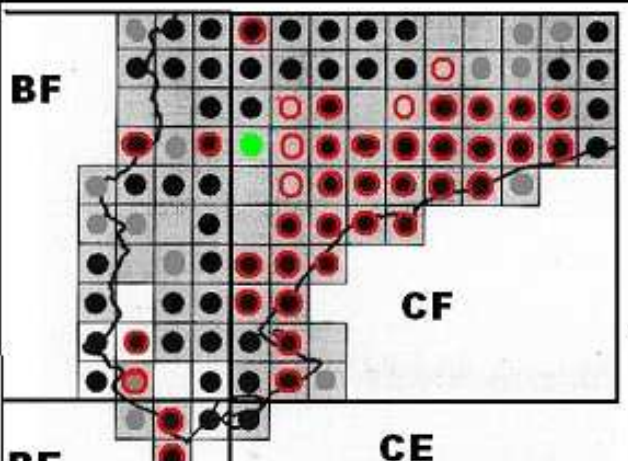
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 86	1	45	2012	3
BF 13	3	110 - 130	2009	1, 2, 3
BF 14	1	392	2009	1, 3,
BF 23	1	38	2011	1
BF 25	4	90 - 240	1991 -2011	1

Psammodromus algirus

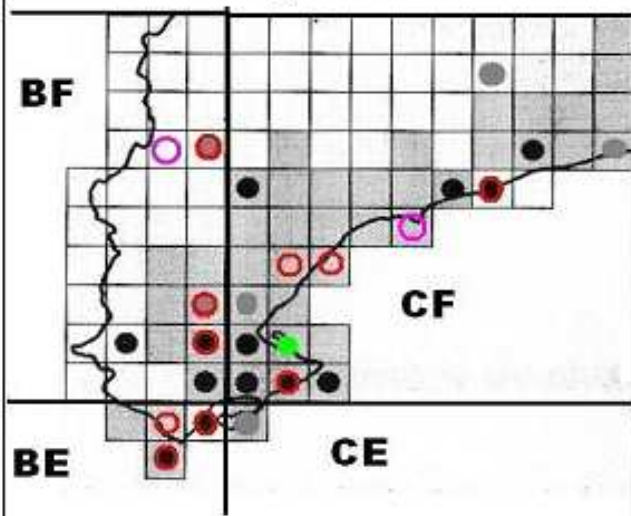
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BF 88	1	145	2012	3
CF 08	1	270	2012	3
CF 29	1	350	2012	3
CF 34	2	5 - 10.	2004 - 2012	1, 2,

Tarentola mauritanica

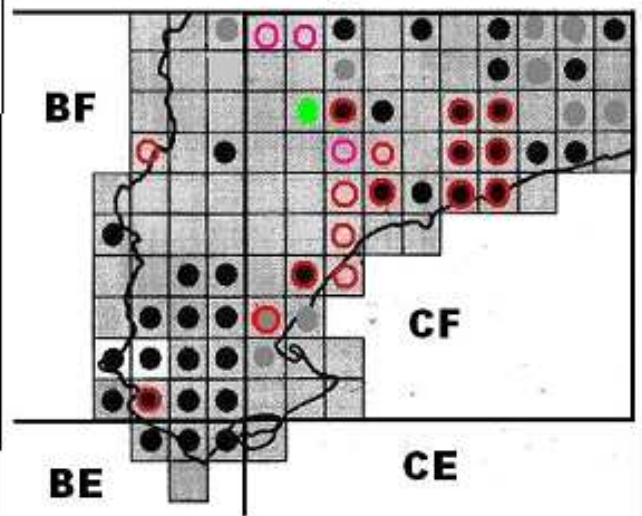
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 15	2	280 - 390	2007	1
CF 16	1	440	1992	1
CF 17	1	478	2006	1
CF 47	3	150 - 280	1992 - 2012	1
CF 58	1	450	2010	1

Hemidactylus turcicus

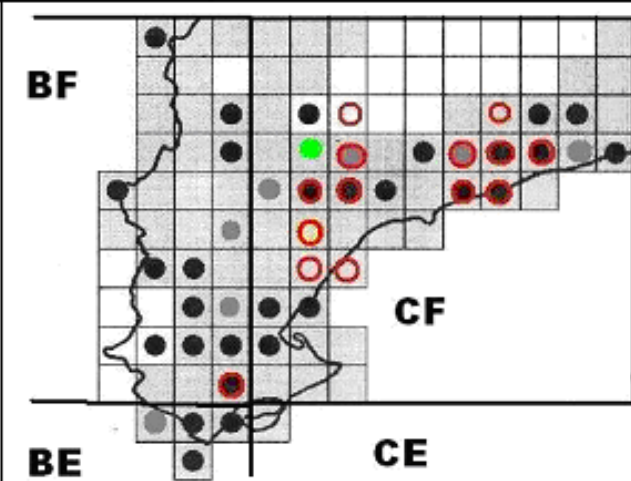
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BF 86	1	45	2012	3
BE 89	1	110	2010, 2011,	1, 2, 3,
CF 13	4	0 - 100	2007 - 2012	1, 2, 3,
CF 23	3	0 - 40	2007 - 2012	1, 2, 3,
CF 44	1	5	2011	2

Coronella girondica

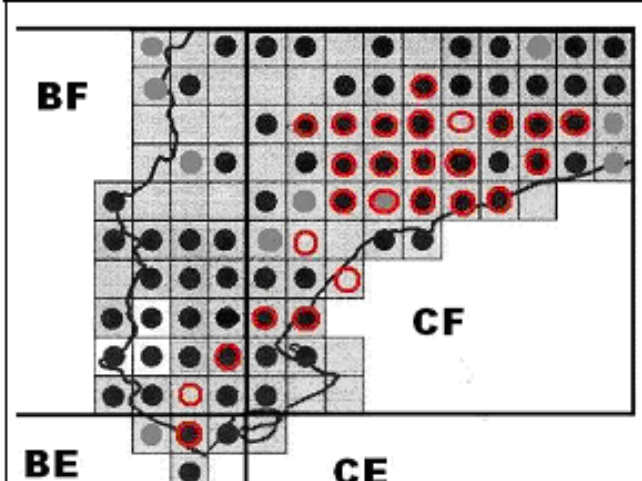
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BF 76	1	90	2005	1
CF 09	1	315	2011	3
CF 19	1	315	2011	3
CF 23	1	20 - 30	2008 - 2011	1, 2, 3,
CF 24	1	39	2008, 2010,	1
CF 25	1	188	2002 - 2006	1
CF 26	1	800	2010	3
CF 36	6	780 - 990	2004 - 2011	1, 2, 3,

Hemorrhois hippocrepis

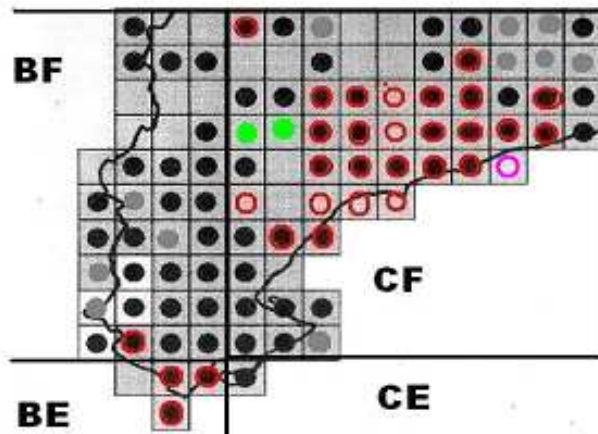
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 13	1	118	2005	1
CF 14	1	425	2009	2, 3,
CF 23	1	36	2007 - 2012	1, 2, 3,
CF 27	2	450 - 740	1992	1
CF 67	1	316	2007	1, 3,

Rinechis scalaris

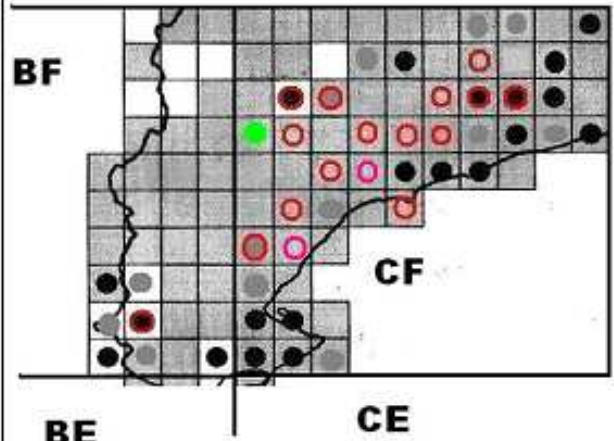
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
BF 80	1	175	2011	1, 2, 3,
CF 14	1	280	2004	1
CF 23	1	20	2008	1, 2, 3,
CF 57	3	350 - 440	1991, 2010	1, 2, 3, 4

Malpolon monspessulanus

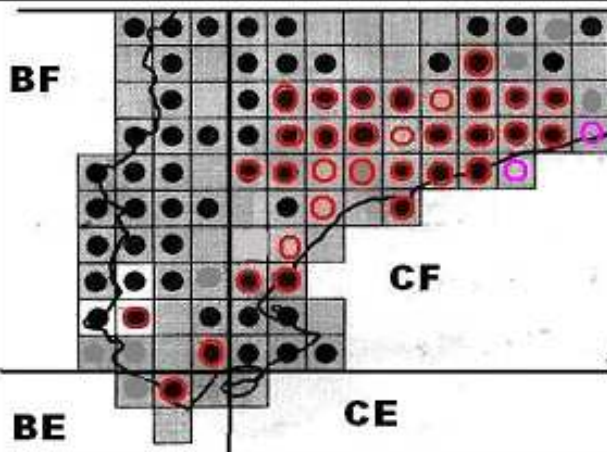
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 04	1	38	2005	1
CF 24	2	40 - 300	2005,2	1
CF 34	2	0 - 10	2004 - 2012	1
CF 44	2	0 - 10	1992 - 2011	1, 2, 3,
CF 46	6	150 - 280	1992 - 2010	2
CF 47	4	150 - 490	1992 - 2012	1
CF 75	1	2	2010, 2012,	2

Matrix natrix

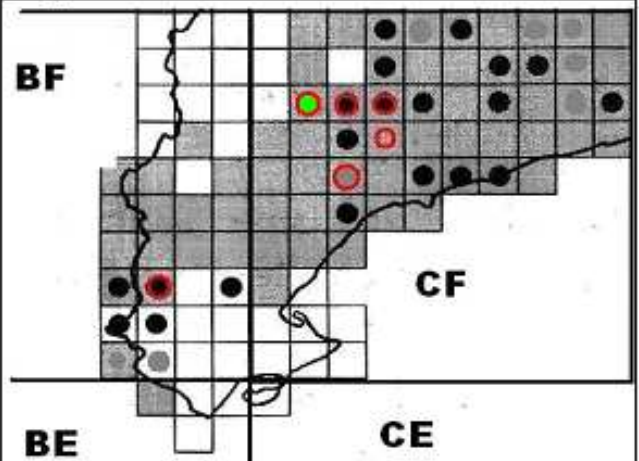
10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 13	1	291	2009	2, 3,
CF 14	1	420	2009	1, 2, 3,
CF 16	1	360	1993	1
CF 25	2	200 - 270	1993 - 2009	1, 2, 3,
CF 35	1	155	2009	2
CF 36	4	940 - 980	2003 - 2012	1, 2, 3
CF 44	1	10	2005	1
CF 46	2	160 - 180	1992	1
CF 56	1	90	2006, 2007,	1
CF 57	1	430	1992	1, 4,
CF 68	1	312	1992	1, 4,

Matrix maura

10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 13	2	100 - 160	2009, 2012,	1, 2,
CF 24	2	5 - 200	2004 - 2010,	1
CF 25	5	200 - 880	2002, 2010,	1, 2, 3, 4,
CF 46	3	170 - 200	1992 - 2005,	1
CF 57	1	430	1992	1, 4,
CF 76	1	0	2010	2
CF 96	1	60	2010	3

Vipera latastei

10x10	%	Altitud	Anys	Autors
CF 36	4	910 - 970	2006 - 2011	1, 2, 3